

EEN HULSTENAAR IN DE TWEEDE WERELDOORLOG

Stef Huysentruyt

Daniel Labeeuw is de tweede oudste nog in leven zijnde veteraan uit de Tweede Wereldoorlog in Hulste. Hij, Gerard Spiessens (°1917) en oorlogsvrijwilliger Georges Cannoot (°1925) zijn de enige nog overblijvende oud-strijders. Stef Huysentruyt interviewde Daniel.

Daniel werd als vierde zoon uit een gezin van vijf op de ouderlijke boerderij in de Blauwhuisstraat 84 geboren op 24 oktober 1920. Hij is verknocht aan dat oude hoefetje op een steenworp van Holvoets kapel en woont daar nog steeds. Hij heeft nooit op een andere plaats geslapen, tenzij tijdens de oorlog.

De Achttiendaagse Veldtocht

In februari 1940 werd Daniel, toen negentien jaar, gemobiliseerd. Eigenlijk moest hij pas in augustus van dat jaar naar *den troep* om zijn dienstplicht te vervullen, maar door de algemene mobilisatie van het Belgische leger werd hij vervroegd opgeroepen. Hij vervoegde het Zesde Artillerieregiment in Etterbeek waar hij bij het paardenvolk werd ingedeeld. Dat moest instaan voor het transport van de kanonnen, munitie en ander materieel van het regiment.

De oorlogsdreiging was toen al zeer reeel. Nazi-Duitsland was Polen binnengevallen en de Sovjet-Unie had Finland aangevallen. Op vrijdag 10 mei 1940 werden ook Nederland, Luxemburg en ons land door de Duitsers overrompeld. Daniel werd, zoals alle rekruten van het Zesde Artillerieregiment, ingedeeld in het ontdebberingsregiment 31A. Dit regiment was pas opgericht in maart 1940 en bestond enkel op papier. Het zou pas manschappen ontvangen die bewuste tiende mei. De legereenheid werd ingezet op de tweede linie en vormde de achterhoede zodat Daniel nooit echt bij de rechtstreekse gevechten betrokken is geweest. Beter getrainde regimenten met oudere manschappen probeerden het Duitse geweld te stoppen.

Het regiment van Daniel verbleef in de Kazerne Gêruzet in Etterbeek. Kort na

middernacht op vrijdag 10 mei kreeg het regiment het bevel om de aftocht te slaan en naar hun alarmkantonnement te trekken. De legerleiding vreesde dat de reguliere kazernes gebombardeerd zouden worden. Die vrees was terecht, want diezelfde nacht nog werd deze kazerne in Etterbeek met brandbommen door Duitse kanonnen bestookt.

Het regiment 31A bestond uit twee groeperingen: de groepering Rascart en de groepering van commandant Doyen. Bij deze laatste werd Daniel ingedeeld. De groepering bestond in principe uit vier batterijen van elk vier kanonnen, goed voor zestien kanonnen samen. In de praktijk beschikte het detachement echter maar over twaalf stukken geschut zodat Doyen zijn groepering herschikte tot drie batterijen met vier kanonnen. Aanvankelijk werden posities ingenomen rond Brussel, om de vliegvelden rond de hoofdstad te beschermen. Op de vierde dag van de veldtocht, woensdag 15 mei, trok het 31A 's avonds naar Meerbeke bij Ninove en legde het 's nachts veertig kilometer af. Op vrijdag 17 mei kampeerde Daniels regiment in Wielsbeke, of toch de colonne met het geschut en de kanonnen van het regiment. Ongeveer 350 andere militairen waren ondertussen vooruit gestuurd. Ze gingen te voet naar het station van Oudenaarde en trokken verder westwaarts met de trein. Dit konvooi zal enkele dagen later vastzitten in de verkeersellende rond het goederenstation van Outreau

nabij Boulogne.

In Wielsbeke kreeg Daniel de toestemming om voor een nacht naar huis te gaan om dan 's anderdaags zijn eenheid opnieuw te vervoegen. Op zaterdag 18 mei verliet de groepering Wielsbeke om drie uur in de namiddag. Ze reden verder langs Ooigem, Bavikhove, Kortrijk, Bissegem, Wevelgem, Menen naar Wervik. Daar kregen de manschappen kampementen toegewezen in de wijk Laag-Vlaanderen. 's Anderendaags werden ze naar Béthune in Frankrijk gestuurd. De marsroute liep over Komen. Aan de grens in Waasten wachtte hen een lang oponthoud omdat de Franse autoriteiten aanvankelijk niet van het Belgische geschut wilden weten. Enkele uren later kreeg commandant Doyen dan toch de doortocht. Ondertussen trokken de Belgische troepen zich steeds verder westwaarts achteruit en probeerden ze zo lang mogelijk stand te houden tegen de Duitse indringer, om zo de aftocht van het Britse expeditieleger via Duinkerken te dekken. (Op 28 mei zou het leger uiteindelijk capituleren, na het achttien dagen te hebben volgehouden tegen een Duitse overmacht. Deze periode is de geschiedenisboeken ingegaan als de Achttiendaagse Veldtocht.)

Op maandag 20 mei (dag 9) bevond het regiment van Daniel zich dus op Frans grondgebied. De batterijen verlieten Béthune en reden via Bruan-en-Artois en Saint-Pol richting Frévent.

De kazerne Gêruzet in Etterbeek. (Foto: 18daagseveldtocht.wikispaces.com).

Het voorop reizende installatiepersoneel meldde onderweg dat de Duitse troepen het dorp Frévent al ingenomen hadden. De colonne kon net op tijd omgeleid worden naar Hesdin en werd vervolgens doorgestuurd naar Théroutanne. Uit vrees voor luchtaanvallen werd er enkel 's nachts gemarkeerd. De sectie van luitenant Poncelet, waartoe Daniel behoorde, liep onderweg verloren en raakte afgezonderd van de rest van de compagnie. Poncelet hield halt te Hesdin, ongeveer 40 kilometer ten noorden van Abbeville. De overige batterijen bereikten Théroutanne rond middernacht.

Poncelet vreesde overrompeld te worden door de Duitse troepen die nu wel heel dichtbij waren. Daarom vernielde hij in Hesdin de vuurmonden waarover de batterij beschikte: vier stukken van het type C75 GP. Het waren verouderde kanonnen die nog in de Eerste Wereldoorlog hadden gediend. In de Tweede Wereldoorlog hadden ze nog geen schot gelost. De sectie gaf zich uiteindelijk over en werd krijgsgevangen genomen. De Belgen werden op de trein gezet richting het Zuid-Duitse Nürnberg in Beieren waar ze in het krijgsgevangenenkamp Stalag XIII A terecht kwamen. De gevangenen kregen er per dag enkel een kom rapensoep en een stuk brood. Op 18 juli, na zes weken van honger en ontbering besliste de Duitse machthebber dat de Vlaamse krijgsgevangenen mochten gerepatriëerd worden. Daniel werd met zijn medegevangenen in het

ruim van een kolenschip geladen en kwam via de Rijn in Nederland terecht. Vervolgens ging de reis in een grote plezierboot verder naar Antwerpen. Daar nam hij de trein naar Kortrijk om van daar uit te voet naar huis te gaan. Ook Hulstenaar Gaston Vandecasteele (overleden op 4 november 2000) was ondertussen vrijgelaten en was één dag vroeger in Hulste aangekomen. Kort na hun terugkomst moesten ze hun uniform binnenbrengen op het gemeentehuis in Hulste en kregen ze hun *Entlassungsschein*.

Werkweigeraar

Op 6 oktober 1942 kondigde de bezetter de verplichte tewerkstelling af. Mannen tussen achttien en vijftig jaar en vrouwen tussen eenentwintig en vijfendertig jaar konden voortaan worden opgevoerd. Duitse arbeiders werden na de Duitse nederlagen van 1941-1942 steeds meer voor de dienstplicht opgeroepen. Hun plaatsen met uitsluitend vrijwilligers opvullen was niet mogelijk. In juni 1943 kwamen de jaarklassen 1920-1921 in aanmerking om verplicht tewerkgesteld te worden in Duitsland. Een aantal categorieën, waaronder landbouwers, werden vrijgesteld zodat Daniel niet moest vrezan om als *Arbeitseinsatz* naar Duitsland gestuurd te worden. Het tekort aan arbeidskrachten in Duitsland liet zich echter meer en meer voelen. De verordeningen werden drastischer en er werd actief gezocht naar onderduikers. Tijdens de oorlog hadden de timmerlui

geen vervoer om hun timmerhout te halen. Vrachtwagens waren nauwelijks beschikbaar. Daarom vroeg Jules Despriet aan Daniel om met paard en kar hout te halen bij houthandel Sabbe aan het kanaal in Izegem. Jules had samen met zijn twee broers (allen ongehuwd) een timmerwinkel in de Kallestraat in Hulste. Daniel reed geregeld voor andere timmerlui. Zo haalde hij ook hout op in Meulebeke voor Aimé Vandecasteele (overleden op 18 augustus 1986). Alhoewel het gerucht ging dat de Gestapo te Ingelmunster zat en er iedere jongeman oppakte, trok Daniel in zijn jeugdige onbezonnenheid samen met Jules met paard en kar naar Izegem. Toen ze aan het station van Ingelmunster kwamen, hadden ze het ongeluk dat de overweg gesloten was. Terwijl ze stonden te wachten kwam een agent van de Gestapo naar hun paspoort vragen.¹

Daniel vertelt:

Ik en Jules zitten daar op de kar met ons voeten op den dissel te wachten tot dat den travers opengaat en er komt daar een Gestapo, een Belg. Hij vraagt achter ons paspoort. Ik zei: 'ik heb het niet mee' en Jules zei daarop zo rap of tellen: 'het zit daar', en hij wees naar mijn zak. Ik moest mee, maar ik wilde eerst niet. 'Mee', zei de Gestapo, 'of ik schiesse u kapot'. 'Maar', zei ik, 'ik kan niet mee want Jules kan niet rijden met dat paard'. 'Jakkedoe, jakkedoe' zei Jules... Ik moest dus mee de statie binnen en er komt daar een overste bij en vraagt wat er gaande is. Ik zeg: 'ik

Daniel in uniform op het paard op de hoeve, kort na zijn terugkomst uit krijgsgevangenschap. Het paard werd kort daarna door de Duitse bezetter aangeslagen. Na de oorlog werd hiervoor een vergoeding betaald van 2 800 frank terwijl op dat moment een nieuw paard 50 000 frank kostte. (Foto: collectie Daniel Labeuw)

Een C-75 kanon in stelling. (Foto: 18daagseveldtocht.wikispaces.com)

ben hier met mijn wagen en mijn paard en mijne compagnon kan niet boeveren'. Hij zegt: 'we gaan eens kijken'. Tegen dat we buiten de statie waren was Jules al gedraaid en was hij doodsbenuwd met paard en kar huiswaarts een eind de Gentstraat in.

Daniel moest nu terug naar het station en vandaar met twee begeleiders naar de gevangenis op het dorpsplein van Ingelmunster.

Het duurde niet lang of een andere Hulstenaar was ook opgepakt en vervoegde ons. André Vandekerckhove was de zoon van Alberic en Marie Silvie Vandromme die in die tijd in café 't Peerdeke woonde [nu Brugsestraat 166, nvdr]. André kwam in Ingelmunster de dokter halen voor zijn zieke vader. Kort erna kwam nog een derde bekende binnen: Maurice Wyffels, die vlas aan het lossen was aan de statie. Maurice en ik waren een beetje weerbarstig en we werden met handboeien samengebonden. 's Avonds kwamen de Duitsers met een jeep ons drietal afhalen en brachten ons naar het kleinseminarie in Roeselare.

De Ortskommandantur, waaronder Ingelmunster viel, was daar gevestigd en de opgepakte werkweigeraars werden er vastgehouden. In de Philosophie, het gebouw waar eertijds priesters sliepen, werden de kleine kamertjes gebruikt om de werkweigeraars op te sluiten in afwachting van hun deportatie via Gent naar Duitsland. Op dat ogenblik zaten al een dertigtal jongemannen opgesloten. Na twee dagen kwam mijn moeder mij bezoeken. Ik zei haar: 'ge moet geen kleren of niets achterlaten want vanavond gaan we hier weglopen. Lukt het niet, dan kunt ge morgen nog zien.' Ik was vastbesloten dit risico te nemen. In 1940 was ik al zes weken in Duitsland geweest als krijgsgevangene en had er honger en ontbering gekend. Bij valavond waagden we onze kans. Maurice Wyffels en iemand van Deerlijk sloegen een klein ruitje stuk in met de koterhaak.² Met behulp van een touw die een bezoeker meegebracht had lieten we ons zakken vanaf de eerste verdieping tot in de ommuurde tuin van het seminarie. Maurice Wyffels en de Deerlijkenaar kropen er eerst door en toen was het de beurt aan mij. Maar ik ging eerst nog terug om André Vandekerckhove ertoe te brengen om ook mee te ontsnappen. Mijn handen waren kapot en verbrand van langs het touw te glijden. Gelukkig was alles verplicht verduisterd tegen overvliegende bommenwerpers. Met ons vier verschalkten we het afweergeschut dat zich ook in de tuin bevond en kropen over de hoge muur. En wij

over de muur, ik stond 'skoerke³ en Maurice erop. We waren maar vierentwintig jaar oud. Toen we erover waren richtte er iemand een schijnwerper op ons. 'Licht uit!' riep de Witten⁴ zelfverzekerd waarop de bewakers zijn bevel gehoorzaamden. Maurice vroeg aan mij of ik nog mijn mes had... Maurice was geen voorzichtig-aard en hij ging stekken als 't nodig was.

Zo gingen we met ons vier op de vlucht. Onderweg gingen we nog binnen bij een nicht van mijn moeder in een timmerwinkel in Kachtem om mijn verbrande handen een beetje te ontsmetten en te verzorgen. Dan zijn we verder gegaan in het donker naar Oekene toe. De Witten zei dat hij de weg kende maar na een tijdje kwamen we terug aan Kachtem-Brakske, we hadden een rondje gemaakt. Tenslotte vonden we toch de goede weg en kwamen we aan in Lendeledede bij Bas Waegemaekers, de thuis van Georges Deltour die later trouwde met Yvette Lampaert. We hebben daar geslapen en zijn dan 's anderendaags, op ons qui-vive om niet opgepakt te worden, naar huis gegaan. Eens terug thuis sliep ik een tijdje op de dilte⁵ op de hoeve en later bij de gebroeders Samyn, twee 'ouderse jonkheden' in de Kapellestraat. Dit terwijl er op de hoeve thuis drie andere jongemannen ondergedoken zaten en slapen in het ovenbuur. Velen die dan toch gepakt werden en naar Duitsland waren gevoerd om er te werken zijn nooit weer-

gekeerd. Ik heb er zo verschillende gekend onder andere Michel Decaluwé van uit de Aardappelstraat.

Daniel kon voor de rest van de oorlog uit de handen van de bezetter blijven. Begin september 1944 werd Kortrijk bevrijd. Na vijf bewogen jaren kon het leven in Hulste weer zijn gewone gangetje gaan. Vijf jaren van hun jeugd hadden vele jongemannen oorlog en bezetting gekend en angst om toch opgepakt te worden. Daniel trouwde in 1948 met Maria Velghe uit Lendeledede. Tot aan hun pensioen bleven ze op het ouderlijke hoevetje van moeder Ivonne Hessels boeren. Vandaag wonen ze er nog.

juni 2014

Een geluidsfragment van het interview met Daniel vind je op onze site:

<http://www.deroede.be/links.html>

1. Waarschijnlijk gaat het hier om Hilfsgendarmen. Dit waren Vlamingen die de Zivillafwachtingdienst bijstonden. Ze kwamen vooral uit de Dietsche Militie – Zwarte Brigade.
2. Kachelpook
3. Op iemands schouders staan
4. Maurice Wyffels
5. Schuurzolder waar hooi of stro opgeslagen wordt

Belgische soldatengraven in Wielsbeke, mei 1940 (Foto: verzameling Bruce Almey)

Bronnen:

Eigen verzameling documenten, interview met Daniel Labeeuw, 2010-2014
S.n., 'De Achttiendaagse Veldtocht' op: <http://18daagseveldtocht.wikispaces.com/>
Jasper Geryl, De verplichte tewerkstelling in Duitsland tijdens de Tweede Wereldoorlog: de inzet van arbeiders uit Groot-Roeselare, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Universiteit Gent, 2003 op http://www.thesis.net/tewerkstelling/tewerkstelling_deel_2.htm